

Reviews and Anotations
Рецензии и анотации

ЕДНА МОДЕРНА АВТОРСКА КОНЦЕПЦИЯ ЗА БЪЛГАРСКИЯ СРЕДНОВЕКОВЕН ЕЛИТ, ВЛАСТ И СОЦИУМ

Румяна Комсалова. (2014). Елит и власт в Средновековна България.
Издателство „Парадигма“. ISBN: 9789543262175.

Русалена Пенджекова-Христева
ПУ „Паисий Хилендарски“ – Филиал Смолян

През 2014 година излезе от печат монографията *Елит и власт в Средновековна България* на издателство *Парадигма*. Посоченото изследване е плод на дългогодишните проучвания и творчески търсения на доц. д-р Румяна Комсалова. По същество книгата предлага една нова и интересна авторска концепция за същността, вътрешната структура, функциите и ролята на българския елит във властовите структури на средновековния социум.

Съдържанието на монографията е структурирано в шест проблемно-тематични кръга, пречупени през призмата на цивилизационния подход, който в случая се оказва особено продуктивен. Въпреки сложността да се групират разнородни области на познанието с водеща нишка еволюцията и трансформациите на елита и обществото, авторката представя средновековния свят с присъщите му властови и елитарни структури в една балансирана, логична и оригинална структура. Особено достойнство на изследването са задълбоченият извороведски и историографски анализ и проучването на проблема не само от тясно историческа гледна точка, но и видян през призмата на политологията и социалната антропология.

Първият проблемно-тематичен кръг *Елит и общество през вековете* има важно значение за изясняването на използваната терминология, методически инструментариум и предпочетената изследователска стратегия, базирана на

интердисциплинарния подход. Представянето от авторката посредством историческа ретроспекция на основните теории, дискусии и подходи за изследване на елита допринася за обосноваването на сложната релация *общество – елит – власт* и съотнасянето ѝ към периода на Българското средновековие. В тази връзка сполучливо са конкретизирани различните измерения на представите за елита в древността, Античността и Средновековието.

Във втория раздел *Общество, елит и власт във Византия. Ментални представи и научни изследвания* водеща е идеята за характера на властта и елита във Византийската империя. Подобен подход е напълно оправдан, тъй като именно въз основа на византийския политически, културен и религиозен модел, до голяма степен, се формират институциите и социалната структура на българското средновековно общество.

В третия проблемно-тематичен кръг *Модели на властта. Социална структура на българското средновековно общество* се анализират двата властово-социални модела, свързани със славяни и прабългари – аграрно-земелският и номадският, като се аргументира идеята, че средновековният властови модел на българите, като цяло, се изгражда по подобие на западно-европейския троичен модел, съставен от три съсловия – воюващи, молящи се и работещи.

По същество, представените три части играят въвеждаща роля и позволяват на авторката в следващите три глави да интерпретира основните характеристики на българския политически елит и състоянието на властовите структури през периода на съществуването на Българската средновековна държава и тяхната съдба след падането ѝ под османска власт. Всъщност доц. Комсалова доказва, че историята и генезисът на българския средновековен елит и функционирането на властта се определят преди всичко от особеностите на българския държавнополитически и религиозен модел и от културното равнище на обществото ни през Средновековието.

Елит и власт в Първата българска държава е заглавието на четвъртата част. Основният акцент е поставен върху владетелската институция, която по същество е средоточието между елит и власт. Направен е опит да бъдат коригирани някои от неточните интерпретации на титулатурата на българския владетел. Разгледани са и проблемите, свързани с властовия модел на Първата българска държава и характерните черти на тогавашния политически елит.

Петият раздел *„Новият“ елит във властовите структури на Втората българска държава* очертава ясно зависимостта между българските властови структури и българския политически елит. Подложени са на преоценка въпросите относно византийското влияние върху изграждането на властовия модел, характерен за Втората българска държава. В тази връзка безспорно важен акцент е представянето на образа на българския владетел и аристократичния елит през погледа на „другите“.

Последната част, озаглавена *Завладяването на България от османските турци и съдбата на българския политически елит*, поставя широк кръг от проблеми. Анализирани са състоянието на идеята за държавността в българските етнически територии през втората половина на XIV век. Особено място е отделено на съдбата на българския политически елит в хода на османското завоевание. Авторката защитава тезата, че всъщност държавността е най-важният индикатор за наличието на политически и аристократичен елит, който изчезва именно с унищожаването на Средновековна България.

Книгата *Елит и власт в Средновековна България* предлага на читателите едно модерно по замисъл виждане за българския средновековен елит и модел на властта. Авторката увлекателно и задълбочено аргументира схващането си за естеството и характерните особености на българския елит през различните периоди от историята на Средновековна България в контекста на европейското средновековно политическо, религиозно и културно пространство.

A CONTEMPORARY PERSPECTIVE ON MEDIEVAL BULGARIAN ELITE, POWER AND SOCIETY

Rumyana Komsalova. (2014). *Elit i vlast v Srednovekovna Balgariya*.
Izdatelstvo „Paradigma“. ISBN: 9789543262175.

✉ **Dr. Rusalena Pendzhekova-Hristeva, Assoc. Prof.**
Plovdiv University “Paisii Hilendarski”
Branch Smolyan
32, Dicho Petrov Str.
4700 Smolyan, Bulgaria
E-mail: rusalena@abv.bg